

WEIDVOGELS IN DE PAPERWEGSE EN ZUIDWIJKSE POLDER IN 2014

BMP-inventarisatie 2014

in opdracht van de Stichting Twickel

SAMENVATTING

Foto: Aletta de Ruiter

Den Haag, december 2014
Natuuronderzoeksbureau Remeus

In het voorjaar van 2014 is het grasland in de Papenwegse en Zuidwijkse polder, een deel van de Oranjepolder, alsmede het restant van de Stevenshofjespolder, dit alles gelegen tussen de Rijkstraatweg (A44), de wijk Stevenshof, de spoorlijn Den Haag – Leiden en de Papeweg, door Natuuronderzoeksbureau Remeus volgens de BMP-methode van de Samenwerkende Organisaties Vogelbescherming Nederland (SOVON) geïnventariseerd op de vogelsoorten, die SOVON hanteert als gebruikers van akkers en weiden. Deze inventarisatie gebeurde in opdracht van de Stichting Twickel als onderdeel van de jaarlijkse monitoring van deze polder. De totale oppervlakte grasland in de Papenwegse en de Zuidwijkse polder bedraagt 256 hectare.

Het gebied bestaat uit graslandpercelen met een groot aantal sloten, twee brede weteringen, te weten de Veenwatering en de Dobbewatering, een aantal boerderijen en maneges en de buitenplaatsen Zuidwijk en Santhorst. De laatste twee beboste terreinen zijn, net zoals de erven van de boerderijen en de maneges niet in dit onderzoek meegenomen. Wel is er in het hele gebied een nagenoeg volledige inventarisatie van de Huiszwaluw uitgevoerd.

De volgende SOVON-weidevogelsoorten werden als territoriumhouders vastgesteld In de graslandpercelen: Krakeend, Slobeend, Kuifeend, Bergeend, Knobbelzwaan, Scholekster, Kievit, Grutto en Tureluur. Van deze soorten staan er drie op de Rode Lijst van bedreigde en/of kwetsbare vogelsoorten, te weten: Slobeend, Grutto en Tureluur. Ter aanvulling heeft er een integrale telling plaatsgevonden van de Huiszwaluw, die eveneens op de Rode Lijst is geplaatst. De Rode Lijstsoorten Wintertaling, Zomertaling, Visdief en Graspieper werden in tegenstelling tot eerdere inventarisaties dit jaar niet als broedvogel waargenomen.

RESULTATEN

Over het algemeen kan voor 2014 gesproken worden van een goed seizoen. De Tureluur liet een stijging van het aantal territoria zien. De aantallen Grutto's en Kieviten lagen een fractie lager dan in 2013. De Scholekster daarentegen wordt langzamerhand een zorgenkindje in ons aller weilanden. Dat spoort overigens niet met de ontwikkelingen in de stad, waar de soort steeds succesvoller wordt. Het succes van een broedseizoen wordt echter natuurlijk ook bepaald door de broedresultaten en die waren, op basis van zicht- en alarmwaarnemingen, voor Kievit, Grutto en Tureluur beter dan in 2013. Er werden (inclusief Huiszwaluw) 316 territoria genoteerd van 10 verschillende soorten. Vooral de Scholekster, liep in aantal terug van 37 in 2013 naar 30 in 2014. Het totaal aantal territoria van de vier weidevogelsoorten bedroeg in 2013 223 en in 2014 219. Bij de groep eenden is het beeld wisselend. De aantallen van een tweetal eendensoorten die in ons land overwinteren (Krakeend en Kuifeend) zijn behoorlijk teruggelopen, maar de schuld kan toch echt niet gelegd worden bij vorst, want daar was in het geheel geen sprake van. Verheugend is de stijging van het aantal Slobeenden van twee naar vijf; enkele keren werden elkaar najagende territoriale mannetjes gezien, een gezicht dat de afgelopen jaren niet werd waargenomen. De weidevogels waren er, mede door het zachte weer, vroeg bij dit jaar. Vanaf half maart waren de Kieviten al volop aanwezig en was het gebuitel en geroep niet van de lucht! Ook de Tureluurs waren er vroeg bij; in eerste instantie ging hun interesse vooral uit naar de slootranden, maar vanaf begin april begonnen zij druk te baltsen. De Grutto daarentegen liet afwachtend gedrag zien. De aantallen waren, in tegenstelling tot 2013, eind maart/begin april nagenoeg op peil, maar territoriaal gedrag bleef lang uit. Tot eind april bleven paartjes of kleine groepjes passief op het land staan. Pas vanaf eind april werd duidelijk territoriaal gedrag getoond. Het eerste alarmgedrag werd waargenomen op 16 mei, hetgeen inhoudt dat de grutto's kennelijk pas vrij laat zijn gaan broeden. Het aantal Kieviten bleef ongeveer gelijk (van 101 in 2013 naar 99 in 2014). De Scholekster liep in aantal terug van 37 in 2013 naar 30 in 2014. Daarentegen liet de Tureluur een verheugende stijging zien (32 in 2013 en 39 in 2014); bovendien kon, op grond van alarmerende paren eind mei/begin juni, de conclusie worden getrokken dat de jongenproductie van de Tureluur beter was dan in 2013. Jonge Tureluurs laten zich echter slecht zien vanwege hun gewoonte weg te duiken in slootranden. Jonge Scholeksters werden nauwelijks vastgesteld.

Wat bij de weidevogels verder opviel, is dat zij hun territoria opnieuw gingen vestigen in de nabijheid van vee, om het even of dat nu paarden of koeien waren. De verhoogde productie van dierlijke mest leverde kennelijk meer voedsel op, zowel voor de adulte vogels als, in een later stadium, de pulli. Kennelijk zijn weidevogels bereid de grotere onrust, met name rond maneges, te accepteren als zij inschatten dat het een positief effect kan hebben op de broedresultaten.

De Huiszwaluw broedt alleen op de erven van de boerderijen; er werden in het gebied 42 nesten aangetroffen (tegenover 40 in 2013). Aanvullend werden op de Catharinahoeve, net zuid van het onderzochte gebied, nog 28 nesten gevonden.

Ten opzichte van 2013 ging één soort in aantal vooruit (Tureluur, van 32 naar 39). Acht soorten lieten achteruitgang zien. In het oog springend was de terugval bij de volgende soorten (steeds 2014 ten opzichte van 2013): Krakeend (van 48 naar 32)) en Scholekster (van 37 naar 30). Van de Zomertaling, in 2013 nog vertegenwoordigd met één territorium, werd geen territorium vastgesteld. De Bergeend was dit jaar met vier paar vertegenwoordigd en hij lijkt een voorkeur te hebben voor opstallen. Pulli werden echter niet gezien. Tot nu toe is 2010 het enige jaar waarin pulli van deze soort werden waargenomen.

BROEDRESULTAAT in 2014

De populatieontwikkeling van weidevogels wordt bepaald door de overleving van volwassen vogels, het deel van de vogels dat gaat broeden, nestoverleving (uitkomstresultaat van legsels) en de kuikenoverleving (Teunissen, 2013). Onderzoek heeft uitgewezen dat alarmtellingen een indicatie kunnen geven voor de jongenproductie. Deze methode wordt landelijk nog op beperkte schaal toegepast. De methode houdt in dat het aantal alarmparen in een gebied wordt gedeeld door het aantal territoria en dan wordt vermenigvuldigd met een factor 100. De uitkomst staat bekend als het Bruto Territoriaal Succes, hierna te noemen BTS. Op basis van onderzoek wordt aangenomen dat er drie categorieën BTS zijn, namelijk:

- a. < 50% is onvoldoende;
- b. tussen 50% en 65% is mogelijk voldoende;
- c. > 65% is voldoende,

om een lokale populatie in stand te houden.

Een andere methodiek die op een paar plekken wordt toegepast is het vangen van nog niet vliegvlugge jonge Grutto's om die te voorzien van een kleuringcombinatie (Gerritsen, 2011). De dichtheid aan gekleurde jongen in combinatie met het aantal jongen dat dat jaar is geringd, wordt gebruikt om het totaal aantal jongen dat in een bepaald jaar is uitgevlogen te schatten. De resultaten van deze methode zijn nog experimenteel en ook nog omgeven met een redelijke onzekerheid, maar de verwachting is dat de uiteindelijke schatting wel preciezer zal worden dan conform de BTS-methodiek.

Ook dit jaar is via de BTS-methodiek een inschatting gemaakt van de jongenproductie van Grutto en Tureluur. De resultaten daarvan staan in onderstaande tabel.

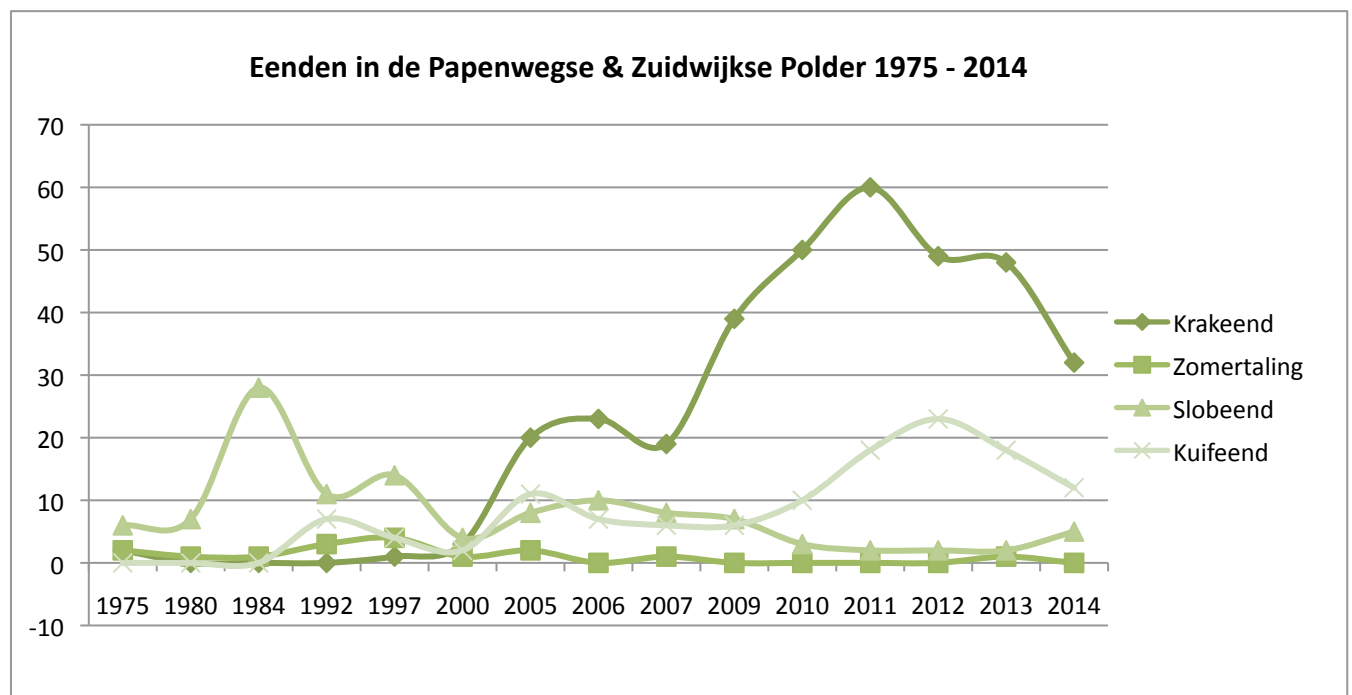
Bruto Territoriaal Succes 2014	
Grutto	71,4
Tureluur	69,2

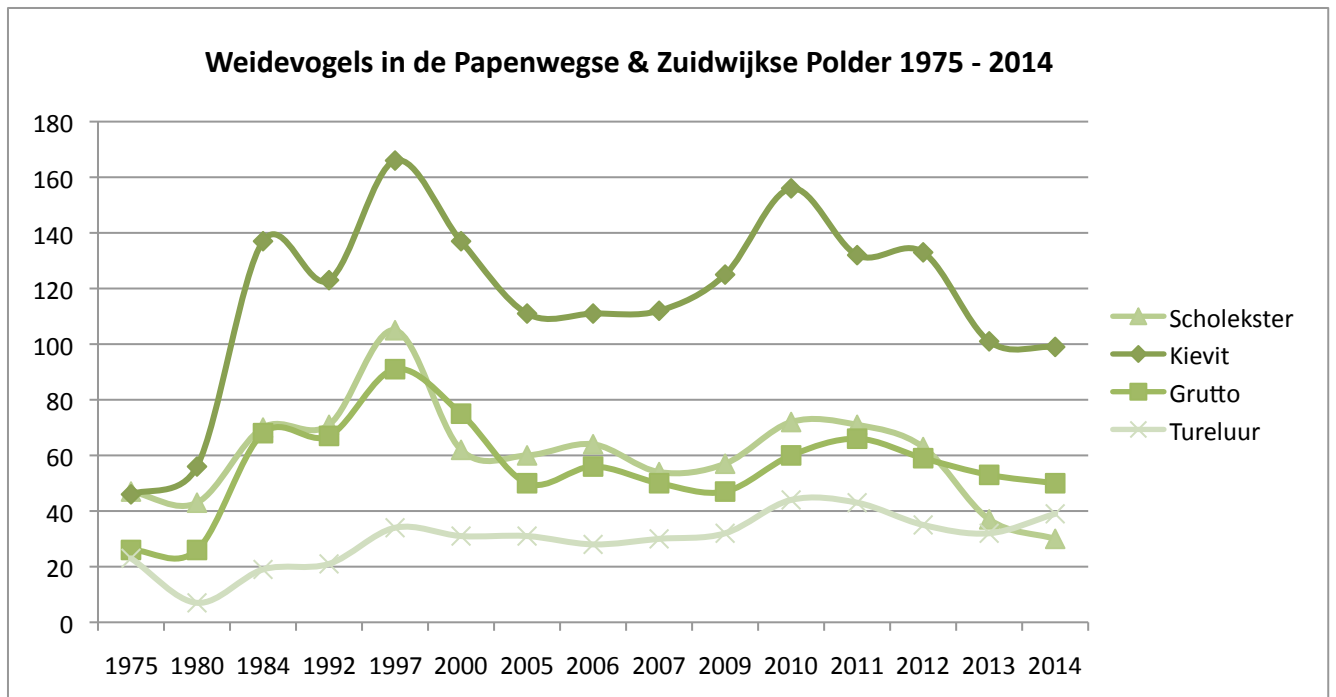
Tabel 1 Bruto Territoriaal Succes 2014

Dat is een aanmerkelijk betere score dan in 2013 toen deze methodiek voor de Grutto een percentage opleverde van 26,4 en voor de Tureluur een percentage van 46,9 (Remeeus, 2013). Dit is een verheugend resultaat. Een combinatie van veel voedsel, afspraken rond maaidata en een start met slootrandbeheer zullen hun vruchten hebben afgeworpen.

Van de Kievit is geen BTS berekend, maar de indruk is wel dat de score ook bij deze soort hoog is.

Overigens kan het positieve effect van het ongemaaid laten van sloot- en greppelranden niet voldoende worden onderstreept; jonge weidevogels gebruiken dit als dekking bij dreigend gevaar, hetgeen daadwerkelijk werd vastgesteld in het geval van Grutto en Tureluur. Zij zijn dan ware meesters in camouflage. Maar ook voor laat broedende soorten als Krakeend en Kuifeend kan het ongemaaid laten van slootranden de kans op broedsucces vergroten.

Dit jaar werd voor de zesde keer een volledige inventarisatie van de Huiswaluw uitgevoerd, een Rode lijst soort. In totaal werden er op zes verschillende locaties 70 nesten geteld. Alle Huiswaluwen broedden aan de buitenkant van het dak tegen de gevel van de boerderijen of stallen. Het grootste aantal nesten, namelijk 27, werd aangetroffen bij boerderij Zuidhof. Bij boerderij Catharinahoeve, net buiten het geïnventariseerde gebied, in het zuidelijke deel van de Papenwegse Polder, bevonden zich 28 nesten. Voor nadere informatie over de verspreiding van de Huiswaluw wordt verwezen naar de bijgevoegde verspreidingskaart.